

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 12. februar 1959 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e.

Til stede var: Borten, Bøyum, R. Carlsen, Kjøs, Reinsnes, Finn Moe, Offerdal, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Hareide, Hegna, Paul Ingebretsen, Lyng (for Ingvaldsen), Hønsvald, Vatnaland, Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede utenriksminister Lange.

Følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Engen, utenriksråd Ræder, ekspedisjonssjef Jacobsen og byråsjefene Ålgård og Boehlke.

Formannen: Som det fremgår av innkallelsen, har utenriksministeren bedt om dette møte for å behandle to spørsmål, det ene om *norsk virksomhet på Øst-Grønland*, og det andre om *et eventuelt besøk av statsminister Krusjtsjov*. Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Som komiteen vil huske, redegjorde jeg 13. mars i fjor for en del av de problemer som knytter seg til vår virksomhet i polstrøkene i det hele tatt, både i Sydpols- og i Nordpolsområdet, og jeg tok da særskilt opp spørsmålet om bevilgningene til den norske fangstvirksomheten på Øst-Grønland og til den meteorologiske stasjonen i Myggbukta. Det notatet som lå til grunn for denne del av redegjørelsen, ble utdelt til alle komiteens medlemmer. I dag skulle det da ikke være nødvendig å ta opp igjen det som det er redegjort for i det notatet, men jeg vil bare minne om at bevilgningene til disse to formål på Øst-Grønland, fangstvirksomheten og den meteorologiske stasjonen, nå er kommet opp i en kvart million, nærmere bestemt 255 000 kroner om året. Derav går 150 000 til finansiering av værvarslingstjenesten, en værvarslingstjeneste som Meteorologiske Institutt ikke verdsetter til mer enn 10 000 kroner for den nytte instituttet har av den, og resten, 105 000 kroner, går til å subsidiere en fangstvirksomhet som maksimalt teller syv deltakere.

Når vi har opprettholdt en så kostbar virksomhet inntil dag, har jo begrunnelsen vært for det ene et ønske om å vise at de rettigheter vi har etter Østgrønlandsavtalen ennå er aktuelle. Det er særlig med sikte på den situasjon som kan tenkes å oppstå i 1965, da danskene har anledning til å si opp avtalen. Dessuten – og det er det viktigste argumentet – har vi trodd at Norge burde forsøke å stå så sterkt som mulig på Øst-Grønland for eventuelt å bruke rettighetene der som «byttmiddel» eller forhandlingskort for å kunne beholde de økonomisk meget viktigere rettighetene som norske fiskere etterhvert i samarbeid med dansker og færøyinger har skaffet seg på Vest-Grønland, nærmere bestemt i området omkring Færingehavn. Begge disse momentene er jo ytterst hypotetiske, vi vet ingenting om hvorvidt danskene har noen planer om å si opp Østgrønlandsavtalen når de har anledning til det, og vi vet heller ikke om det vil bli tillagt noen vekt fra dansk side

under eventuelle fremtidige forhandlinger om Vest-Grønland at vi har denne virksomheten på Øst-Grønland, og i tilfelle er villige til å tilby å innskrenke den. Alt i fjor da jeg var her i komiteen var Regjeringen derfor kommet til at det vil være det fornuftigste å avvikle virksomheten på Øst-Grønland, men denne komite kom ved sin behandling av budsjettet, hvor da bevilgning til å fortsette var ført opp, til at vi burde se det an enda et år.

Det var den gang ingen her i komiteen som tok avstand fra det resonnement jeg gjorde gjeldende på Regjeringens vegne, nemlig at vi må se vår virksomhet i polarstrøkene under ett og bestemme oss for hvor vi vil satse. Da må det være Svalbard og virksomheten i forbindelse med Svalbard som må ha prioritet, og her er det nødvendig med en nokså streng prioritering, kanskje ikke først og fremst av økonomiske grunner, men på grunn av personellsituasjonen. Det er først og fremst vitenskapelig forskning det gjelder, og der er tilstrekkelig utdanning og egnede folk en minimumsfaktor som stadig gjør seg gjeldende. Regjeringen er derfor ved sin budsjettbehandling i år kommet til at de argumentene som i fjor talte for en avvikling, er blitt sterkere i løpet av året som er gått, og i Industridepartementets budsjettforslag – det er der det er postert – er det i år ikke tatt med bevilgning til fortsettelse av virksomheten, men det er tatt med den nødvendige bevilgning – 90 000 kroner – til i løpet av kommende budsjettår å hente hjem personell og utstyr fra Øst-Grønland.

Vi må regne med at vi bør satse mer enn vi hittil har gjort på Svalbard. Blant annet har vi jo fått tilbudt den stasjonen som svenskene opprettet under Det internasjonale geofysiske år i Murchinsonfjorden på Nordaustlandet til en meget rimelig overtagelsespris, og der er gode hus som ennå vil kunne være til nytte for vitenskapelig virksomhet i mange år. Men det vil medføre omkostninger til den nødvendige minimumsbemanning for å ta vare på husene, og eventuelt også uttelling fra våre vitenskapelige fond til å finansiere en del av virksomheten ved stasjonen. Det er tanken fortsatt å drive den som en internasjonal stasjon, men nå under norsk flagg og norsk ledelse.

Dessuten må vi regne med at vi fortsatt kommer til å ha et problem både personellmessig og budsjettmessig i Antarktis. Den virksomheten som der ble drevet i Det internasjonale geofysiske år, var det jo meningen skulle slutte ved utgangen av det år. Men etter at Sovjet-Samveldet ga til kjenne at det aktet å fortsette sin virksomhet der nede, ble man på vestlig hold opptatt av å sørge for at det ikke ble Sovjet-Samveldet alene som drev virksomheten på det antarktiske kontinent. Vi har gått med på å forlenge virksomheten med ett år med delvis økonomisk støtte fra amerikansk side. Det er nå et spørsmål som Regjeringen ennå ikke har tatt standpunkt til, om denne norske stasjonen skal fortsette ytterligere et halvt år.

Men dessuten kommer det til at det etter amerikansk initiativ i noen tid har pågått forhandlinger mellom alle de stater som har deltatt i virksomheten under Det internasjonale geofysiske år i Antarktis, om en varig, avtalefestet ordning på Sydpolkalotten med det formål å sikre frihet for alle land til å drive vitenskapelig virksomhet. Samtidig skal det etableres en kontrollordning slik at man kan forvisse seg om at der ikke under dekke av å drive vitenskapelig virksomhet drives militær

virksomhet av noen art der nede. Og da kan det bli spørsmål om for Norge, som et av de land som hevder suverenitetskrav i Antarktis, å måtte delta i finansieringen – og eventuelt også personellmessig – for å få opprettet en slik kontrollordning.

Alle disse momentene har da bestyrket Regjeringen i den oppfatning at det nå vil være det riktige å avvikle vår virksomhet på Øst-Grønland, og Regjeringen har tatt konsekvensen av det i sitt budsjettforslag.

Formannen: Jeg skal få takke utenriksministeren for redegjørelsen. Er det noen som ønsker ordet?

Hareide: Å avvikle på Øst-Grønland – utviklingen gjennom de siste årene har vel gått i den leid. Det er klart at det utbyttet man får der ikke har stått i noe rimelig forhold til de utgiftene en har hatt. Men det som kan gjøre det litt vanskelig å avvikle, er jo de konsekvenser det kan få for vårt virke på Vest-Grønland. Det utbyttet vi etter hvert har fått av fisket der, spiller jo nokså stor rolle for oss, og vi har heller ikke mange steder å gjøre av den type fiskefartøyer som nå opererer på Vest-Grønland med sesong fra mai til oktober, og som etter hvert har arbeidet seg fram til lønnsom drift.

Jeg vet ikke om Utenriksdepartementet kan si noe nærmere om hvilke konsekvenser det kan komme til å ha for vårt virke på Vest-Grønland at vi nå avvikler på Øst-Grønland?

Utenriksminister Lange: Jeg tror neppe – det er i hvert fall den vurderingen Regjeringen er kommet frem til – at det vil spille noen rolle fra eller til om vi driver en så tapbringende virksomhet på Øst-Grønland som det har vært i de siste årene, når vi ved utløpet av den private kontrakten som jo ligger til grunn for hele virksomheten på Vest-Grønland, står overfor en fornyelse av kontrakten. Det ligger jo i forskjellige plan, dette. På Øst-Grønland er det avtalefestede rettigheter vi har, som det altså må bli vår sak å vurdere om vi har interesse av å utnytte. På Vest-Grønland har vi ingen rettigheter, men vi har ved det private arrangement ved det felles dansk-norsk-færøyske selskap som der er etablert, oppnådd de facto muligheter for det norske Vest-Grønlandsfiske, og jeg skulle ikke tro at det vil komme til å spille noen rolle når tiden kommer til å få fornyet den kontrakten, om vi driver eller ikke på Øst-Grønland.

Hareide: Når man har det synet i Utenriksdepartementet, kan ikke jeg ha noe å innvende mot en avvikling her, for vi har jo lenge vært klar over at det ikke kunne fortsette på samme måten på Øst-Grønland. Vår virksomhet på Øst- og Vest-Grønland hviler altså på to helt forskjellige avtaler, slik at en avvikling på Øst-Grønland ikke kan gripe inn i vår virksomhet på Vest-Grønland, og da kan vel ingen ha noe å utsette på at Regjeringen finner å måtte stryke bevilgningen til fortsatt drift på Øst-Grønland.

Formannen: Flere har ikke bedt om ordet, og da kan man vel gå ut fra at vi tar denne redegjørelsen til etterretning, og at der ikke i komiteen er noen motstand mot den avvikling Regjeringen vil gå til av virksomheten på Øst-Grønland.

Neste punkt på dagsordenen er da *Eventuelt besøk i Norge av Sovjet-Samveldets statsminister.*

Utenriksminister Lange: Vi står foran en sommersesong hvor det vil bli atskillige gjester som kommer til landet. Der foreligger en innbydelse – som er akseptert – til et besøk av statsminister Macmillan som gjensitt for vår statsministers besøk, men Macmillan har ennå ikke kunnet si noe nøyaktig tidspunkt. Sannsynligvis vil det først bli på ettersommeren, men vi har nylig spurt igjen om det er mulig for ham å komme på forsommeren. Det ville passe best for oss.

Så har den svenske statsminister Erlander akseptert en innbydelse til å komme hit i løpet av juli måned, vesentlig for å se på norske moderne industribedrifter. Det er ikke sikkert at det blir noe videre opphold i Oslo, for det blir i ferietiden, men det blir vel en ukes tur omkring i Norge, på tilsvarende måte som vår statsminister gjorde en tur i Sverige i forfjor.

Så har den jugoslaviske visestatsminister Kardelj akseptert en innbydelse til gjensitt etter statsministerens besøk i Jugoslavia, og det besøket er allerede fastsatt til tiden 1. – 7. juni.

Jeg skulle ikke tro at noen av disse besøkene vil vekke noen bekymringer hos noen av komiteens medlemmer. Derimot har jeg en levende fornemmelse av at der er bekymringer hos noen hver ved tanken på det besøket som invitasjon ble utstedt til i 1956, men som ennå ikke har funnet sted – besøket av nå statsminister og førstesekretær Krusjtsjov, som gjensitt for statsministerens besøk i Sovjet-Samveldet høsten 1955.

Den norske statsministers besøk var jo det første i serien av statsministerbesøk fra de tre skandinaviske land, den danske og den svenske statsminister fulgte etter i løpet av våren 1956, og det fremstilte seg da som naturlig at man koordinerte programmet for det gjenbesøk som etter internasjonal skikk måtte komme, og komme noenlunde snart. Derfor ble det i mai 1956 gjennom våre tre ambassader i Moskva fremført en innbydelse til gjensitt, slik at besøket skulle foregå i Danmark, Norge og Sverige etter hverandre, i den rekkefølge man måtte bli enige om. Det ble dengang ikke antydning noe bestemt tidspunkt, men man var underhånden blitt enige om å ta sikte på et gjenbesøk på vårparten 1957. Så kom Ungarn-tragedien. Dermed ble all drøfting av fastsetting av et tidspunkt foreløpig lagt på is, og det har siden ikke fra noen av de nordiske land vært foretatt noe overfor Sovjet-Samveldet i dette spørsmål. Det har det derimot overfor samtlige de tre land vært gjort flere ganger fra russisk side, i forskjellige former. Dels ved ytringer fra Krusjtsjov selv, dels ved underhånds forespørsler gjennom de sovjetiske ambassader i de tre hovedsteder, har det vært purret på. Det har vært spurt om vi ikke vet hva alminnelig internasjonal høflighet tilsier, og det hele er blitt så vidt ubehagelig at alle tre regjeringer allerede i høst da vi var sammen til

utenriksministermøtet i København, var kommet til at vi burde se å få avviklet gjensisitten i løpet av inneværende år. På det tidspunkt ble det antydnet dels mars i år, dels mai – juni. Senere var der kontakter mellom de tre hovedstedene, og etter svensk forslag hadde man i fjor høst festet seg ved juni 1959 som et passende tidspunkt.

Saken ble nevnt her i komiteen av fung. utenriksminister, handelsminister Skaug, i september eller begynnelsen av oktober mens jeg var i New York, i forbindelse med at det på den tid også var tale om et besøk av president og statsminister Tito som gjensisitt for det norske jugoslaviske besøk. Det er jo imidlertid bortfalt.

Da så Berlin-krisen kom med de sovjetiske notene i november i fjor, ble man enige om at hverken mars eller juni ville være noe gunstig tidspunkt, men under samværet her i januar under statsministermøtet, ble man preliminært enige om at man skulle ta sikte på å få dette besøket avviklet i annen halvpart av august måned i år.

Vi ser det slik i Regjeringen – og det gjelder alle de tre regjeringer – at her må vi virkelig nå treffe et valg. Vi kan ikke la det drive lenger. Det er blitt et irritasjonsmoment, og hvis det fortsatt driver, vil det i stigende grad bli et irritasjonsmoment i forholdet mellom Sovjet-Samveldet og de tre landene. Vi kan derfor ikke se det anderledes enn at vi her har et valg. Enten må besøket gjennomføres, eller også må vi si at vi bryter internasjonal skikk, og som en demonstrasjon mot sovjetisk utenrikspolitikk i den senere tid vil vi ikke ha noen gjensisitt i det hele tatt, og vi vil ikke ha den slags form for samkvem med Sovjet-Samveldet overhodet. Det er et standpunkt som man *kan* ta, men som da betyr at man forlater den linje vi hittil har fulgt, å opprettholde et korrekt, høflig naboforhold til Sovjet-Samveldet, og slår inn på en linje som betyr at man inntar en demonstrativt kjølig holdning til nabostaten Sovjet-Samveldet.

For den norske regjering – og her snakker jeg kun for den norske regjering, jeg vil ikke ytre meg om hva som er de utslagsgivende momenter på svensk og dansk side – men for den norske regjering har det vært utslagsgivende at vi ikke synes det er forsvarlig politikk å innta en så demonstrativ holdning som en definitiv tilbaketrekning av den hvilende innbydelsen ville være. Dertil kommer at både Mikojans besøk i de Forente Stater og Macmillans og Selwyn Lloyds besøk i Sovjet-Samveldet nå i slutten av denne måneden jo har vist at man på vestalliert hold i og for seg er interessert i at der blir holdt kontakter på høyeste plan med Sovjet-Samveldet.

Saken om et besøk har vært underhåndsventilert i NATO's råd. Den har ikke vært lagt frem som offisiell sak, men vår ambassadør har orientert de andre delegasjonene om at dette var innstillingen for vårt vedkommende, men at man ennå ikke hadde fastsatt noe endelig tidspunkt. Vi har ikke fått noen tilkjennegivelse fra noen av de andre regjeringene i NATO-landene om at man der skulle se med bekymring eller med uvilje på at man her fulgte internasjonale høflighetsregler og avviklet gjensisitten i korrekte former.

Nå vet vi jo ikke om det tidspunkt som sannsynligvis vil bli antydnet fra de tre skandinaviske land, annen halvpart av august, vil passe for Krusjtsjov. Det må jo bli på et tidspunkt som passer begge parter, men ingen av de skandinaviske land er innstillet på at besøket skal finne sted før dette tidspunkt, slik som det nå ligger an.

Wikborg: Vi er ikke tatt med på råd i saken, vi er ikke blitt spurt. Det er altså Regjeringen som har tatt avgjørelsen og tar ansvaret for dette, og vi har da bare å ta det til etterretning. Jeg synes jo etter den fremstilling vi nå har fått at det er litt underlig at H.C. Hansen fremstiller det som om han er satt opp i et hjørne, som det står i avisene i dag, når han selv har vært med på dette. Det er nå en sak for seg. Men når vi nå har kunnet vente så lenge som vi har ventet allerede, så kunne vi kanskje også ha ventet en stund til. Det er ikke tvilsomt at dette setter meget sterke følelser i bevegelse i vårt folk, og vårt folk er jo ganske følelsesbetonet. Jeg tror det ville være heldig om besøket kom i ferietiden i begynnelsen av august, i stedet for i slutten, for vi kan vente kjedelige ting – vi må i hvert fall være forberedt på kjedelige ting. Det kan komme paroler om at folk skal holde seg borte fra gatene og den slags. Det ville jo være høyst uheldig når vi først skal sluke denne bitre pillen, og det vil jo også gjøre det lettere å ha en forholdsvis tynn politisk representasjon under besøket hvis det er i ferietiden, det vil bli vanskeligere hvis det kommer senere. Det er mulig at vi er nødt til dette, men det smaker ikke godt.

Kjøs: Jeg er også forbauset over håndteringen av selve saken nå. Når statsministeren alt har annonsert at man har planer om å innby Krusjtsjov, er det jo litt sent å rådføre seg med denne komite nå baketter. Jeg må si som hr. Wikborg, at vi jo får ta dette til etterretning, for etter hva jeg kan forstå, er situasjonen nå nokså fastlåst. Men jeg har tidligere i denne komiteen gitt et ganske klart uttrykk for at jeg er imot disse besøkene fra de østlige diktaturstater, og ganske spesielt av den person det her gjelder. Og jeg må si at jeg synes tidspunktene alltid er uheldige, for bestandig foretar han seg noe som gjør at det er meget vanskelig å ha ham som gjest. Det siste er jo dette forholdet overfor Finland, som skal være et mønster for vår fremtidige stilling, og så har vi Berlin-situasjonen, hvor våre allierte jo i dagene som har passert, har gitt uttrykk for – og sikkert i dagene som kommer fortsatt vil gi uttrykk for – sin bestemte vilje til å møte den situasjon som måtte komme, hva den enn måtte bli. Jeg må si at det er en vanskelig situasjon å ha Krusjtsjov som gjest i. Men er man nødt til å ha ham, da er jeg enig med hr. Wikborg i at man bør prøve å få ham hit når så få som mulig er til stede her i byen.

Utenriksminister Lange: Når det gjelder tidspunktet, har det spilt avgjørende inn for vårt vedkommende at Kongen er i Nord-Norge fra 12. juli og har sagt at han ikke kan regne med sikkert å være tilbake i Oslo før 15. august. Han har sagt at han vil være i Oslo under dette besøket, noe annet ville se ut som en demonstrasjon som han ikke ønsker å innlate seg på.

Røiseland: Eg er samd med hr. Wikborg og hr. Kjøs i at det ville vore ynskjeleg at vi hadde fått denne saka før, for no er ho fastlæst. Så sakshandsaminga synest eg ikkje er i orden. Men når det så gjeld sjølve saka, er det jo det at av to vonde bør ein velje det minste, og hadde Regjeringa lagt saka fram før ho var fastlæst og sagt at Regjeringa meinte at det minste vonde var å be Krusjtsjov, så torer eg sanneleg ikkje seie at det ville vore ei feilvurdering, for dette er veldig vanskeleg, og det er ikkje så lite som talar for at Regjeringas syn på saka er rett. Men som det no er blitt, må vi gå ut ifrå at Krusjtsjov kjem – i alle høve kjem vi til å stå fast ved invitasjonen – og då trur eg nok at av omsyn til landet er det viktig at vi no prøver å få mest mogleg ro om denne saka. Vi må prøve å unngå demonstrasjonar. Eg kunne tenkje meg – dette er ikkje noko råd, berre ein tanke som eg kjem med til utanriksministeren – at det kanskje kunne vere fornuftig at utanriksministeren hadde ein pressekonferanse og orienterte pressa om Regjeringas syn. Ikkje at dei skulle skrive at slik og slik ser Regjeringa på det, at av to onde vel dei det minste, at Regjeringa hadde dei og dei betenkelegheiter – men slik at pressa likevel var orientert, og at det var von om at dei skreiv litegrann rimeleg om det, slik at vi ikkje skulle få ein opinion i folket mot besøket.

Elles må vi vedgå at situasjonen ikkje har vore lett. Vi må vere klår over at om saka hadde vore lagd fram på førehand og det hadde vore stemming i komiteen for å gå imot, ville det òg ha skapt vanskar, så det er sanneleg ikkje greitt å seie kva som er rett. Men som det no er, synest eg vi no alle saman skal prøve å få det til å bli så rimeleg som det kan. Ei anna sak er det at eg går ut ifrå som soleklårt at det frå Regjeringas side ikkje blir halde nokre svære skåltalar for politikken i Sovjet-Samveldet, slik at det kan bli noka misforståing på det punkt.

Langhelle: Jeg må si at hos meg vekker Regjeringens innbydelse til Krusjtsjov hverken glede eller vrede. Jeg kan godt forstå at det setter visse følelser i sving, men jeg tror at når det gjelder et spørsmål som dette, må vi trekke et klart skille mellom personlige sympatier og antipatier på den ene side, og det som staten og regjeringen må gjøre på den annen side. Og jeg tror at før eller siden måtte Den norske Regjering realisere innbydelsen til Krusjtsjov.

Tidspunktet nå synes ikke å være det ugunstigste. Vi har nå hatt Mikojans besøk i De Forente Stater, som i formen var et privat besøk, men som i realiteten ble et offisielt besøk, og nå yter statsminister Macmillan gjengjeld – hans besøk i Sovjet-Samveldet er jo en gjensnitt for Krusjtsjovs besøk sammen med Bulganin i England i sin tid. Etter at vi nå har hatt Mikojans besøk i Statene, og vi får Macmillans besøk i Sovjet-samveldet, skulle tidspunktet for så vidt ikke være det ugunstigste. Det bør være et moment som taler for at vi kanskje nå bør gripe til, før der oppstår en situasjon som er mindre gunstig enn den som der er for øyeblikket. Jeg tror derfor at den naturlige reaksjon nå må være: la oss få det overstått, og la oss få det overstått nå.

Hegna: Jeg er enig med hr. Røiseland i at det ikke kan skade å tenke på hvorledes saken hadde stillet seg under den forutsetning at det *ikke* var skjedd den

offentliggjørelse som er skjedd i de siste dager – om man hadde fått seg forelagt saken før det var sagt det om innbydelsen, som er sagt i disse dager. Jeg tror at man da ville kommet til det samme resultat som Regjeringen er kommet til, alle ting tatt i betraktning. Det er et ikke så helt uvesentlig moment.

Det var en del ting jeg ellers hadde tenkt å si, men hr. Langhelle har sagt det meste av det. Man kan jo reise det spørsmålet: Var man ikke egentlig bundet fra det tidspunkt av, da denne innbydelsen i det hele tatt ble gitt, altså i 1956? Måtte man ikke da regne med at dette ville bli aktuelt? Det var, så vidt jeg vet, ingen som på det tidspunkt kritiserte at innbydelsen ble gitt, og for så vidt heller ikke i den første tiden etterpå.

Det man da kommer fram til, er spørsmålet om hensiktsmessigheten av i det hele tatt å ha slike såkalte «statsbesøk». At det er et ganske viktig moment i forholdet mellom stormaktene, er ganske sikkert, men behøver vi i denne henseende å innstille oss på samme måten? Det er jo et problem som kan reises. Jeg vil for mitt vedkommende straks si, hvis jeg skal gi noe svar på det nå, at jeg mener det er riktig at man har gjort det. Jeg tror at hele utviklingen har ført med seg at det også for land som vårt er av viktighet å være med i de former hvor igjennom samkvem mellom stater finner sted. Vi kan ikke lage til de formene slik som vi vil, de oppstår og legges til rette dels på mektigere hold, men man må på en eller annen måte være med der. Da må man også ta konsekvensene av det. Jeg mener at en virkelig holdning imot effektivering av en sånn innbydelse som man nå har utstedt, ville innebære at man sa: «La oss holde oss vekk fra dette. Vi bør holde oss borte fra det, så slipper vi sånne ubehagelige ting. Fordelene ved det er kanskje tvilsomme.» Det er egentlig det synspunkt man må anlegge, hvis man ikke er beredt til å ta de konsekvenser som følger av et samkvem mellom stater, f.eks. i form av det spørsmål man nå behandler. Man har her utstedt en innbydelse for et par år siden. Man kan ikke la det drive lenger, man må få det virkeliggjort.

Det er kommet en rekke anvisninger på hvordan man kan gjøre besøket så bittert som mulig for Krusjtsjov. Jeg går ut fra at det er ord som man har valgt for å gi uttrykk for sine følelser, og for så vidt kan det innen disse fire vegger aksepteres, men jeg vil jo si at det ville være ytterst uheldig om det skulle oppfattes som en anvisning på hva man egentlig skal gjøre i forbindelse med et sånt besøk. Man må selvfølgelig når man tar imot besøk, passe på at man ikke bare opptrer korrekt i forbindelse med selve den innbydelse som blir utsendt, men også gjennomfører hele besøket på en korrekt måte.

Utenriksminister Lange: Det var bemerkningen om skåltaler som fikk meg til å ta ordet igjen. Vi er enige om at ned til temmelig ubetydelige detaljer skal vi se å få til at besøket blir lagt opp på nøyaktig samme måten i alle tre land, at det blir gjort det samme fra regjeringenes side – at regien blir den samme. Og til regien hører de offisielle taler. Jeg tror ikke at der i noen av de skandinaviske land er noen trang til å ønske til lykke med sovjetisk utenrikspolitikk for tiden, eller for så vidt med det sovjetiske system. Jeg tror at man kommer til å gjøre det som gjøres kan for

at besøket blir gjennomført korrekt, høflig, men uten noen slags konsesjoner av politisk art fra noen av vertslandenes side.

Formannen: Jeg vil bare si at det at nyheten slapp ut for to dager siden, har jo i all fall hatt den fordel at man har kunnet iaktta om der skulle komme noen voldsom reaksjon fra vestalliert hold. Det er der, så vidt jeg har kunnet se – og jeg har spesielt sett etter – ikke kommet. Det ville jo også vært litt vanskelig, etter at De Forente Stater har mottatt Mikojan på den måten som de gjorde, og Macmillan nå har foretrukket å reise til Moskva. Det er også ganske interessant å se at Eisenhower har i forbindelse med Krusjtsjovs omtale av en innbydelse til ham, ikke tatt noen avstand fra selve tanken om at han eventuelt skulle reise til Moskva. På den siste pressekonferansen sa han jo bare: Jeg har ikke fått noen konkret innbydelse. – Og jeg tror nok at det nå på vestalliert hold, spesielt i forbindelse med den situasjon som er oppstått omkring Berlin, fremheves og legges vekt på denne personlige kontakt hvor man jo kan snakke litt friere enn man gjør under direkte offisielle forhandlinger. Så jeg tror ikke at dette vekker noe mishag på vestalliert hold.

Ellers kan jeg gi min fulle tilslutning til de synspunkter som hr. Langhelle gjorde gjeldende. Man kan jo ikke alltid gi uttrykk for sine sympatier og antipatier under slike forhold. Jeg kan gjerne si at det er ikke med noen sånn veldig stor glede at jeg går i den spanske ambassade. Det er sånt som man gjør i stillings medfør, og jeg ser det da fullstendig under den synsvinkel at dette må vi gjøre. Og som hr. Røiseland sa, vi bør jo også tenke litt på hvordan Sovjet-Samveldet kunne reagere om vi direkte ga til kjenne at vi ikke ville motta noe besøk av Krusjtsjov – om vi som et naboland og et lite land har råd til en slik demonstrasjonspolitik.

Wikborg: Hr. Hegna mente at vi ville komme til samme resultat som Regjeringen, om vi hadde fått oss dette forelagt på forhånd. Men det er jeg slett ikke så sikker på. Blant annet er selve tidspunktet her en meget viktig faktor. Hvis Berlinkrisen avvikles på en pen og pyntelig måte og med et noenlunde godt resultat, vil der bli en annen atmosfære omkring Krusjtsjov og det hele enn der er i dag, mens det nettopp er på høyspenningsnivå. Så jeg tror nok at jeg for min del, hvis jeg var blitt spurt på forhånd, ville sagt: Kan vi ikke vente til vi får se hvordan det går med avviklingen av Berlinkrisen? For her må vi også ta et hensyn til folkeopinionen i Norge, og vi vet at den i øyeblikket er meget lite velvillig innstillet. På grunn av den måten det er kommet fram på, ved at statsministeren altså slapp dette ut uten å ha konferert med noen av oss, er det jo noen av oss som har uttalt oss til aviser, f.eks. – vi står jo fritt og ubundet. Så jeg synes selve fremgangsmåten har vært høyst uheldig. Det ville vært naturlig å konsultere denne komiteen før man gikk til et sånt skritt.

Det ble sagt av hr. Hegna at det var ingen som protesterte mot innbydelsen da den kom fram i 1956. Nei, det kan så være. Men det er to vesentlige ting som er kommet senere. Det er Ungarn, og det er Finland. Og på mange måter virker kanskje det i Finland enda hardere på oss, fordi det er oss nærmere.

Og har man kunnet vente i tre år, kunne man kanskje ventet en stund til. Jeg tror man ville stått seg på å se tiden an enda en stund. Jeg vet ikke om det har vært avgjørende grunner for å presse det fram akkurat nå. Jeg vet ikke om det er fra russisk side det er presset fram nå. Men fra norsk synspunkt sett tror jeg det ville vært bedre om vi hadde ventet litt.

De uttalelser jeg kom fram med, tok ikke sikte på å gjøre det så bittert som mulig for Krusjtsjov, men jeg tenkte på at man kunne legge det slik an at det ble så lite bittert som mulig for vårt eget folk.

Borten: Jeg er klar over at situasjonen er veldig vanskelig, og når jeg skal si helt ut ærlig hva jeg mener, så vet jeg ikke hva jeg selv ville gjort hvis jeg hadde vært den som hadde hatt ansvaret. Det er for så vidt lettere for oss å bli meddelt saken til etterretning!

Det som er uklart for meg, er hvor sterkt vi er bundet av innbydelsen som ble forberedt i 1956, i henhold til internasjonal skikk og bruk. Når utenriksministeren sier at den ble lagt på is i 1957 på grunn av bl.a. det som skjedde i Ungarn, så er jo det helt riktig. Og når vi altså aksepterer et besøk på det nåværende tidspunkt, bør det ikke deri kunne legges at vi nå godkjenner det som er skjedd i Ungarn, det synes jeg bør være nokså klart, og det tror jeg ikke er i samsvar med folkemeningen. De som husker Ungarn-historien, tar like skarpt avstand fra den i dag. Det er ikke sikkert det er mulig å få det fram og få det presisert utad. Men vil det ikke bli lagt ut slik at en nå faktisk aksepterer dette med Ungarn fordi det har gått en viss tid etterpå, ved at en nå effektuerer innbydelsen? Hvis *det* skulle skje, synes jeg det ville være trist og uheldig. Jeg tror at følelsen og sympatien overfor besøket ikke er særlig varm ute blant alminnelige folk, og det er noe som vi må regne med.

Det er et annet forhold, som hr. Wikborg så vidt var inne på. Jeg er noe forundret over at de kan skrive slik som de tilsynelatende gjør nå i pressen i de øvrige nordiske land. På bakgrunn av at vi faktisk har vært enige om opptreden, synes jeg det er merkelig hvis det er så at H.C. Hansen har sagt at han er trengt opp i et hjørne på grunn av vår opptreden. Likeså gjelder de kommentarer fra Stockholm, som journalistene kolporterte nå like før jeg gikk i møtet. Det er der, så vidt jeg skjønner, gitt temmelig krasse uttalelser til pressen om det initiativet som er tatt. Dette fortoner seg litt merkelig.

Utenriksminister Lange: Får jeg lov til å svare med en gang på dette om at H.C. Hansen skulle ha uttalt seg til pressen: Det er pressen som sier at H.C. Hansen må føle seg som trengt opp i et hjørne. Han har ikke selv uttalt det.

Wikborg: Har han dementert det?

Utenriksminister Lange: Nei, det har han ikke. Men jeg kan kanskje i den sammenheng få lov til å gjøre oppmerksom på den ordlyd statsministeren brukte da han ble spurt på sin pressekonferanse tirsdag. Han sa: Saken har vært drøftet mellom de tre regjeringer, som er blitt enige om en felles nordisk opptreden, hvert enkelt

lands regjering skal nå arbeide for at forholdene skal legges til rette for at besøket kan finne sted. – Der har statsministeren tydeligvis hatt i tankene nettopp konsultasjoner med komiteene.

Hønsvald: Jeg tror ikke det er noe hyggeligere for Macmillan å møte Krusjtsjov i Kreml enn det er for oss å møte Krusjtsjov her i Oslo. Når Macmillan reiser, er det fordi han mener det er politisk nødvendig, og i den situasjonen som vi nå er i, er vel vi også under den politiske nødvendighets lov.

Det har vært klaget over behandlingsmåten her. Men som utenriksministeren sa, ble jo dette spørsmålet nevnt nå sist i høst av statsråd Skaug, og da fikk komiteens medlemmer anledning til å uttale seg om hva de mente om en slik gjensitt her. Jeg forsto statsråd Skaug den gang slik at Regjeringen var innstilt på å realisere dette besøket. Flere av komiteens borgerlige medlemmer sa den gang at de ikke likte et slikt besøk. Ett av de borgerlige medlemmene ville ikke ta standpunkt på det tidspunkt, hvis jeg ikke husker helt feil. Andre uttalte seg for at man måtte ta imot besøket – på de samme premissene som man har lagt fram her i dag. Saken har altså vært nevnt i utenrikskomiteen, og utenrikskomiteens medlemmer har hatt anledning til å si sin mening om den.

Det som statsminister Gerhardsen har sagt nå, er jo ikke at man skal innby Krusjtsjov i august, men at man skal ta sikte på å avvikle dette besøket i løpet av året.

I likhet med utenriksministeren har jeg ikke oppfattet de danske avisene derhen at H.C. Hansen har sagt at han er trengt opp i et hjørne. Det som har stått i de danske avisene, er at saken er aktuell og at man venter at statsministeren vil legge den fram for den utenrikspolitiske nævnd, altså til behandling. At avisene mener at H.C. Hansen er trengt opp i et hjørne, betyr jo ikke at H.C. Hansen selv mener at han er trengt opp i et hjørne. Etter den redegjørelse vi har fått her for sakens behandling ved forskjellige anledninger, er det jo på det rene at H.C. Hansen mener det samme om denne saken som Den norske Regjering mener.

Hr. Røiseland antydte, så vidt jeg forsto, at utenriksministeren skulle holde en pressekonferanse, med sikte på at man skulle be avisene om å vise noe moderasjon. Jeg tror ikke at det er oppørtunt å gjøre.

Røiseland: Du har ikkje stor tru på avisene du, nei!

Hønsvald: En stor del av avisene har allerede sagt sin mening om denne sak, og det vil de selvsagt komme til å fortsette å gjøre. En annen sak er det kanskje at man underhånden kan be avisene om ikke å rette rent personlige fornærmelser mot en statsminister som Regjeringen kommer til å innby. Men å be avisene likesom å vise moderasjon, synes jeg ikke man skal gjøre. Avisene forstår selv den situasjon som Regjeringen er i, de forstår de følelser som man har overfor Krusjtsjov, og de tar det hensyn til dette som de mener at de bør gjøre.

Jeg tror at reaksjonen på denne saken stort sett er den samme i Danmark og Sverige som den er her i landet. Regjeringene i alle tre land er altså kommet til det

resultat at man må motta denne gjenvissiten og gjøre det ut av den, som man mener det er nødvendig å gjøre ut av den. Vi liker ikke Krusjtsjov noen av oss, og vi liker ikke den situasjon som vi er kommet opp i. Men vi er, som jeg sa, under den politiske nødvendighets lov, og det får man avfinne seg med.

Kjøs: Når jeg brukte uttrykket at vi bare i grunnen hadde å ta dette til etterretning, var det for å konstatere en faktisk situasjon. Det var fra min side ingenlunde for å unngå selv å ta standpunkt i spørsmålet. De uttalelser jeg har gitt i dag, og som jeg har gitt i mange møter tidligere, må gjøre det helt klart hvilket syn jeg har på det.

Det var nevnt at det i et møte her i fjor av handelsministeren var bragt frem at man tenkte å realisere et besøk av statsminister Krusjtsjov. Men det var jo i forbindelse med en innbydelse til president Tito. *Han* kunne ikke komme hit før Krusjtsjov hadde vært her på forhånd. Jeg uttalte også den gang meget klart min mening om det, og resultatet ble nå i hvert fall at Tito ikke ble innbudt, og dermed hadde man heller ikke bundet seg til å måtte ha Krusjtsjov hit på forhånd. Så det ble da gitt en reaksjon fra mange av oss den gang om hvordan vi så på dette spørsmålet.

Så var det nevnt at man kunne ikke la denne sak drive lenger. Jeg synes ikke det er helt riktig å bruke en slik betegnelse, for det er jo ikke Norge og den norske regjering som har latt denne sak drive. Det er den gjest som skal innbys, som stadig har frembrakt slike situasjoner at man har funnet at man må vente med å realisere besøket. Jeg mener at det jo heller ikke er så helt sikkert at situasjonen er den beste, for hvilken situasjon vi har i august, er det jo ingen som vet i dag. Det kommer, som det er sagt her, helt an på hvordan Berlin-krisen blir brakt ut av verden. Vi må således si at det knytter seg atskillige usikkerhetsmomenter til dette besøk i august også.

Med hensyn til avviklingen av besøket her i landet, er det klart at man vil opptre både korrekt og høflig. Jeg har ikke den minste tvil om at man vil gå frem på samme måte her som man gjør ved alle andre besøk, så det jeg har sagt om besøket, tar ikke sikte på noe som helst i den retning. Men jeg tror heller ikke det vil være noe ønskelig at det er så særlig store ansamlinger under dette besøk, for det kunne muligens hende at det ikke falt så heldig ut.

Røiseland: Fyrst eit spørsmål. Denne innbydinga er vel ikkje send offisielt til Krusjtsjov, og då vil eg gjerne ha greie på om den kraftige reaksjon som no har kome frå føraren for høgre i Sverige, har noko å seie for om innbydinga blir send eller ikkje. Det er no nokså harde ord Hjalmarson har bruka.

Så var hr. Hønsvald inne på at denne nemnda før har uttala seg positivt om vitjinga av Krusjtsjov. Der må eg seia at eg er samd med hr. Kjøs. Dersom ein skal tolke dei synspunkta som kom fram her den gongen, nokon veg, må det vel vera slik at vi *ikkje* ynskte Krusjtsjov, for spørsmålet om han skulle kome, var kopla saman med spørsmålet om Tito, og resultatet blei at Tito ville vi ikkje innby for di vi ikkje ville ha Krusjtsjov. Det var situasjonen.

Så var det det hr. Hønsvald seier om avisene. Når eg nemnde spørsmålet om ein pressekonferanse, var det for di eg tenkte at på den måten kunne ein få avisene til å vise resignasjon. Men hr. Hønsvald kjenner no avisene mykje betre enn eg, og etter det standpunkt han har, oppgjev eg mitt. Når eg nemnde dette, var det for di eg meinte det var viktig for oss og viktig for landet at vi fekk så lite bråk om denne vitjinga som det var råd. Bråk er uheldig for oss alle saman. Til vanleg har eg ikkje noko mot at Regjeringa kjem opp i eit hyrne, men ikkje i samband med denne saka.

Utenriksminister Lange: Jeg tror vi kommer til å holde en fortrolig pressekonferanse om denne sak. Men det foregår ikke slik på de fortrolige pressekonferanser at vi ber avisene hverken om det ene eller det andre. Vi holder pressekonferanser for å redegjøre for en situasjon og for å redegjøre for de motiver som har vært avgjørende for Regjeringens holdning til saken, og så blir det avisenes sak om de vil ta noe hensyn til det som der er sagt.

Hr. Wikborg førte som argument mot å gjennomføre dette besøk nå det som var skjedd i Finland. Der kan jeg bare gi den faktiske opplysning at under samværet her i slutten av januar ga den finske utenriksminister uttrykk for tilfredshet med at Regjeringen på det tidspunkt var innstillet på at gjenbesøket skulle gjennomføres i løpet av året 1959. Det var situasjonen som den var den gang i januar. Jeg tror ikke at besøket vil skape noen vanskeligheter i Finland, tvert imot.

Det har ikke vært noe russisk press i de siste månedene. De finter vi fikk, fikk vi med nokså regelmessige mellomrom i løpet av hele fjoråret. Denne sak har overhodet ikke vært berørt fra russisk side overfor ambassadør Gundersen siden han tiltrådte i fjor høst.

Når det blir sagt at dette kan tolkes, og i visse kretser vil bli tolket, slik at vi nå har akseptert det som skjedde i Ungarn, så kan vi selvfølgelig ikke hindre at det blir skrevet, og det er allerede blitt skrevet i en østerriksk avis med stor overskrift. Men dermed må jeg komme tilbake til det som er problemstillingen: Skal vi fortsatt bestrebe oss på et korrekt og høflig naboforhold til vår nabostat Sovjet-Samveldet, eller skal vi bestemme oss for en demonstrasjonsholdning? Vi hadde i virkeligheten den samme problemstillingen da vi i Stortinget tok standpunkt til om vi skulle ratifisere kulturavtalen med Sovjet-Samveldet eller ikke. Den var undertegnet før begivenhetene i Ungarn. Men vi var enige om, denne komite og Regjeringen, at det var best å la den hvile under det umiddelbare inntrykk av Ungarn-krisen. Da vi tok den opp igjen i fjor, var det to som stemte mot ratifikasjon. Vi tok den opp igjen ut fra det resonnement at vi har i de vestlige land ikke interesse av selv å etablere noe jernteppe østover. Selv om vi ikke har illusjoner om hva det kan bety, kan vi ikke helt se bort fra, og bør vi ikke helt se bort fra, at et visst inntrykk gjør det selv på de hardkokte å komme ut og se hva som virkelig er forholdene i de vestlige demokratiske land. Det er ingen som helst tvil om – det er mange tegn på det – at besøket i Amerika nå gjorde et meget sterkt inntrykk på Mikojan. Han hadde dessuten sammenligningsgrunnlag, fordi han hadde vært der tidligere, og kunne konstatere den utvikling som har funnet sted i mellomtiden. – Jeg tror jeg må fastholde at det er dette som er problemstillingen for norsk utenrikspolitikk: Skal vi

slutte oss til den opinion – og den finnes, og er ganske sterk – som på grunn av Sovjet-Samveldets utenrikspolitikk generelt, og også dets interne system, vil så å si etablere en boikott? Eller skal vi opprettholde et korrekt forhold, og skal vi gjøre det lille vi kan, for å bryte ned den isolasjonsmuren som Sovjet-Samveldet selv i det vesentlige faktisk opprettholder ennå, men som det altså er noen små muligheter for å bryte gjennom?

Jeg tror for øvrig at et sådant offisielt besøk i denne sammenheng spiller en minimal rolle, det man kan få ut av samtaler der, tillegger jeg ikke noen så særlig stor vekt, det må ses først og fremst som et ledd i det korrekte naboforhold som vi bør opprettholde til Sovjet-Samveldet.

Borten: Jeg ba om ordet for å si noe av det samme som hr. Røiseland kom inn på i relasjon til det hr. Hønsvald dro som konklusjon av det som tidligere er diskutert her i komiteen om samme spørsmål. Mitt inntrykk var det, så vidt jeg husker i all fall, at det ble nesten enighet om at det ikke var opportunt på daværende tidspunkt å innby Krusjtsjov. Da synes jeg ikke det går an å trekke den konklusjon som hr. Hønsvald gjorde, at spørsmålet for så vidt var forelagt komiteen på et tidligere tidspunkt.

For øvrig kommer jeg tilbake til spørsmålet om hva som er korrekt eller ikke korrekt, og da kan jeg jo ikke komme bort fra at tidsmomentet spiller en viss rolle i relasjon til Ungarn-historien og det hele. Om det var korrekt ikke å effektivere innbydelsen som den opprinnelig var tenkt, på grunn av hendelsene ute, så er det naturligvis en vurderingssak om spørsmålet skal drive lenger, eller om besøket må gjennomføres nå.

Ellers synes jeg det var interessant å høre at presset i all fall ikke var økt i den senere tid. Jeg vet ikke om det da – når det ikke har skjedd noe økt press – går an å spørre hva det er som gjør at Regjeringen mener at tidspunktet nå er inne, at saken ikke kan drive lenger. Det har en viss betydning for vurderingen.

Utenriksminister Lange: Regjeringens vurdering er den at nå har denne innbydelse hvilt i 2 $\frac{3}{4}$ år, og at jo lenger den hviler desto pinligere blir det ikke å ha tatt en endelig avgjørelse. Å finne et tidspunkt hvor vi kan være sikre på at det ikke skjer ting i sovjetisk utenrikspolitikk som vi må reagere mot, holder jeg for utelukket. Da blir det altså en vurdering å peile inn et tidspunkt hvor det ikke er tegn til at vi vil være oppe i en akutt krise. Etter det som har vært gitt til kjenne fra sovjetrussisk side, at russerne ikke betrakter sin note av 27. november som et ultimatum, etterat det er på det rene at forhandlinger vil komme i gang i slutten av april eller begynnelsen av mai, har vi altså vurdert det slik at på hellingen av sommeren kan vi med noenlunde sannsynlighet regne med at det ikke vil være noen akutt krisesituasjon.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Det var bare et par-tre ting jeg ville si. Jeg tror nok at man når det gjelder selve innbydelsen, skal være oppmerksom på at det vel neppe er noen stat som legger til de grader vekt på at man blir korrekt

behandlet, som Sovjet-Samveldet. Det tror jeg er en erfaring som man har gjort i diplomatiske kretser i meget stor utstrekning. Man har jo hatt tilfelle hvor Sovjet-Samveldets representanter har forlatt visse seremonier fordi de syntes de ikke var riktig plasert, så jeg tror de legger stor vekt på dette hensyn at Sovjet-Samveldet skal bli behandlet akkurat som en annen makt eller akkurat som en annen stormakt.

Når det gjelder vår holdning til Ungarn, tror jeg virkelig ikke den kan være gjenstand for noen misforståelse. Det er vel ingen av oss som i dag tolker Macmillans reise til Moskva slik at nå skulle den britiske regjering ha godkjent det som skjedde i Ungarn, eller noe i den retning, og jeg tror ikke man kan gjøre seg skyldig i den misforståelsen med hensyn til vår holdning heller.

Hensynet til Finland er også brakt inn. Der tror jeg nok – hva for øvrig også utenriksministeren antydte – at man ikke skal være helt blind for at et slikt besøk kan ha en viss betydning for finnene. Det ble meg fortalt i midten av desember eller annen halvdel av desember av en kilde som er av den art at det er helt sikkert, at da krisen i Finland begynte, henvendte den finske minister seg ikke mindre enn to ganger til den svenske regjering og spurte om man ikke kunne komme med innbydelse til Krusjtsjov nå for å lette presset på Finland. At vi der – så indignert vi enn kan være over det som er skjedd i Finland – kanskje kan gjøre noe som til en viss grad kan lette Finnlands stilling, tror jeg også man skal ta med i betraktning.

Hønsvald: Hr. Røiseland tilla meg den uttalelse at jeg hadde sagt at den utvidede utenrikskomite i fjor høst stilte seg positivt til et besøk av Krusjtsjov. Jeg tror ikke jeg brukte det uttrykket.

Røiseland: Nei, det kan nok vere.

Hønsvald: Saken i fjor høst ble behandlet akkurat på samme måte som den slags saker blir behandlet i denne komite. Vedkommende statsråd legger saken fram for komiteen, og hvert enkelt av komiteens medlemmer uttaler seg om sitt syn på den.

Det som skjedde i fjor høst, var at flere av opposisjonens representanter uttalte seg mot et besøk av Krusjtsjov, og så var det vel hr. Bøyum, så vidt jeg husker, som sa at han for tiden ikke ville ta noe standpunkt. Fra Arbeiderpartiets side stilte man seg jo noe anderledes til dette. Jeg trodde ikke det da kunne være noen tvil om at Regjeringen var av den mening at vi måtte sende en innbydelse til Krusjtsjov. Tidspunktet ble ikke nevnt, men det ble i all fall sagt at vi måtte innby Krusjtsjov før Tito eventuelt kom hit til landet.

Man kan naturligvis oppfatte det på forskjellige måter. Komiteen som komite foretok jo ikke noen votering, men de enkelte representanter uttalte seg om sitt syn, og jeg må fastholde at de som uttalte seg den gang, hadde foranledning til å gjøre det. Helt fremmede for saken kan denne komites medlemmer ikke være.

Wikborg: Selvfølgelig er vi ikke fremmede for saken, for vi har visst helt siden statsministeren var der borte, at Krusjtsjov var invitert, og vi visste at

innbydelsen var lagt på is på grunn av Ungarn. Men en ting er hva som kan være blitt sagt her i fjor høst i en helt annen forbindelse, noe annet er det hvordan man vil stille seg til spørsmålet om tidspunktet nå er inne for å realisere denne visitten.

Problemet fra Finnlands side brakte jeg inn, ikke med tanke på hvordan finnene ser på dette besøket, men hvordan vi her, den norske opinion, ser på det. Krusjtsjov har gjort overfor Finland, hvor finnene er blitt truet til å gjøre noe som er i strid med demokratisk skikk der borte, hvor de faktisk har fått vite at Sovjet ikke kan godkjenne en regjering av den og den art og med de og de navn og hvor faktisk Finland har mistet en ikke uvesentlig del av sin politiske frihet. Det er det inntrykket dette har gjort i Norge og på norsk opinion, som jeg brakte fram.

Jeg er fullt klar over at i Finland vil man se besøket om en lettelse for presset mot seg. Det er vel også mulig at Kekkonen under samtale med Krusjtsjov fikk visse oppfordringer om å myke opp forholdet her for at Sovjet på den måten kunne få litt mer innpass i våre land enn det har hatt før. Det vet jeg ingen ting om, men det er ting i pressen som kan tyde på noe sånt. Jeg er fullstendig klar over at sett fra finsk synspunkt er en slik innbydelse ønskelig, men sett fra norsk synspunkt, som vi vurderer det som hendte der borte, har det vanskeliggjort situasjonen.

Ellers er jeg helt enig med utenriksministeren i at vi selvfølgelig ikke skal drive demonstrasjonspolitik, og at vi skal opprettholde et høflig forhold til også disse diktaturene, på samme måte som vi går inn for – det gjør alle partier – at Kommunist-China skal ta sin plass i FN. Men derfra og til å ta et initiativ til realisering av dette personlige besøket nå nettopp av den mann som står som hovedeksponenten for alt dette som er oss så imot, er et nokså langt skritt. Der får man altså vurdere. Regjeringen mener at tidspunktet er inne nettopp nå, og at man ikke godt kan vente lenger. Det føler jeg meg ikke så helt overbevist om. Har man kunnet vente snart tre år, kunne man kanskje sett det litt mer an, for det er et visst håp om at det ut på sommeren kan stille seg litt gunstigere, at besøket lettere vil bli forstått av vår opinion. Men vi får håpe, når dette er gjort, at situasjonen ute i Europa utvikler seg sånn utover sommeren at opinionen lettere vil akseptere dette. Det er en selvfølge at det fra alle hold her vil bli iaktatt en korrekt holdning overfor dette, men utover en kjølig korrekthet kan man intet vente.

Langhelle: Det er bare en kort merknad. Innbydelsen er tre år gammel, og hr. Wikborg brukte da det argument at man etter tre år kunne vente en stund til. Men en kan jo også se det omvendt, at det at så lang tid er gått, kan legge et særlig press på Regjeringen.

Jeg betegnet selv situasjonen nå som den ikke ugunstigste. Deri lå for så vidt en viss pessimistisk vurdering av fremtiden, at jeg har liten tro på at en helt gunstig situasjon vil melde seg i overskuelig fremtid.

Det var med tilfredshet jeg hørte utenriksministeren si at det i den siste tiden ikke har vært hverken stiklerier eller press, og jeg tror at når vi skal ta det skritt å sende innbydelsen, bør det skje i en periode hvor det ikke er press.

Utenriksminister Lange: Det var et spørsmål fra hr. Røiseland som jeg glemte å svare på – om jeg trodde den meget skarpe uttalelsen fra det svenske høyres fører ville påvirke den svenske regjeringens holdning. Det tror jeg ikke. Denne sak har vært drøftet i den nevnte utenrikskomite i høst. Der ga Hjalmarson uttrykk for sin bestemte opposisjon, så den svenske regjering har vært fullt oppmerksom på at dette ville komme. Når saken nå i det hele tatt er blitt aktualisert på den måten den er, er det etter svensk initiativ. Fra vi var sammen her i januar, skjedde det ingen ting før den svenske ambassadør kom opp i slutten av forrige uke og sa at den svenske regjering nå svært gjerne ville ha en bestemt avgjørelse om tidspunktet.

Jeg kan tenke meg at motiveringen for det er av rent praktisk art. Det skal så mye til av forberedelser. Man skal finne et egnet sted for gjesten å bo. Man skal treffe alle de tiltak som må til for at man virkelig føler seg sikker på at det ansvar man har for hans sikkerhet, også kan fylles. Derfor trenger man atskillige måneder til å forberede et sånt besøk. Jeg tror det er den egentlige motivering for at det nå er blitt aktuelt.

Hvis vi skal snakke om press, er altså presset i øyeblikket fra Stockholm på Oslo og København.

Det var en bemerkning fra hr. Wikborg nå i hans siste innlegg, som jeg tror jeg skal svare på med en gang, selv om jeg får anledning til siden å komme nærmere inn på det med gruppeførerne. Vi har ingen indikasjon på at det under samtaler mellom Krusjtsjov og Kekkonen har vært rettet noen slik oppfordring til Kekkonen som det har vært ymtet om i avisene.

Borten: På bakgrunn av det utenriksministeren opplyste nå, synes jeg det er litt pussig at det skulle bli vår statsminister som skulle slippe katten ut av sekken, når det faktisk er etter svensk initiativ man nå har valgt tidspunktet. Det synes jeg er litt pussig, for å bruke det uttrykket.

Formannen: Han ble jo spurt.

Er det flere som forlanger ordet? Hvis ikke kan vi vel anse denne debatt som avsluttet, og den får da tale for seg selv.

Vi har en innstilling som er sendt til den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Det er melding om forhandlingene om frihandelsområdet, hvor vi må velge en ordfører. Jeg tenkte å foreslå hr. Hegna.

Hegna: Jeg må be om å slippe det, for jeg har mye å gjøre. Vi hadde en tilsvarende melding tidligere i finanskomiteen, og da var hr. Paul Ingebretsen ordører. Jeg ville helst snakket med ham før vi avgjør det, og han er jo ikke her nå.

Formannen: Skal vi være enige om hr. Paul Ingebretsen, og hvis det ikke passer, får vi komme tilbake til spørsmålet.

Møtet hevet kl. 11.30.

